

Beste collega's,

Laat ik beginnen met een citaat:

“In de opvoeding beslissen we ook of we onze kinderen genoeg liefhebben om hen nu al voor te bereiden op hun opgave: het vernieuwen van een gemeenschappelijke wereld.”¹

Inmiddels enkele decennia geleden deed de filosofe Hannah Arendt met deze woorden recht aan de dure opdracht die wij hebben aanvaard voor alle kinderen die aan onze zorg zijn toevertrouwd. Met recht een dure opdracht die we elke dag opnieuw vorm proberen te geven. Ook Henk sprak zojuist over idealen voor een betere wereld. En dan staat daar ineens Raphael - krachtige vertegenwoordiger van al die leerlingen – en Raphael benadrukt op niet mis te verstane wijze het essentiële belang van ‘community’. Het belang dus om met elkaar een echte en hechte gemeenschap te zijn, waarbinnen we onze leerlingen kunnen geven wat ze nodig hebben om straks met elkaar inderdaad de wereld van morgen te vormen.

Vanuit de verschillende rollen die ik binnen onze prachtige sector al heb mogen vervullen, kan ik niet anders dan het hartgrondig met Raphael eens zijn: de school als gemeenschap van leerlingen, leraren, OOP, ouders, schoolleiders en bestuurders is de onontbeerlijke basis voor het best denkbare onderwijs. Heel graag sta ik daarom stil bij wat dat voor ons betekent en bij wat dat van ons vraagt.

De school als gemeenschap

Thuiskomen binnen de school, thuiskomen bij jezelf en thuiskomen bij de ander: binnen onze scholen leren we elke dag opnieuw wat het betekent om samen te zijn. Om samen te leren en om samen te leven.

---

¹ Hannah Arendt: *The crisis in education*, 1954, p. 11.

We leven met elkaar in een wereld die ons telkens voor grote vragen plaatst. Hannah Arendt vroeg daar terecht voortdurende aandacht voor en sinds die tijd zijn de vragen alleen nog maar complexer geworden. Het zijn vragen waarop we zelf soms geen antwoord hebben. En toch is het aan ons om onze kinderen voor te bereiden op de rollen die zij straks in diezelfde wereld gaan spelen. Dat stelt ons voor enorme uitdagingen. Ik ben ten diepste overtuigd van de fundamentele behoefte van kinderen om te kunnen en mogen behoren tot een groep. Schoolgemeenschap ben je elke dag opnieuw met elkaar. Je daarbinnen als kind gezien, gehoord, gekend en geliefd weten is in mijn optiek van levensbelang. In zo'n gemeenschap kunnen wij de ontmoetingen laten ontstaan die ieder kind nodig heeft om zich als jong mens ten volle te ontwikkelen.

Daartoe zijn alle leden van de schoolgemeenschap van belang. Iedereen moet op elkaar kunnen bouwen. Dat vraagt een werkelijk luisteren naar elkaar en een wederzijdse inspanning. Want zo kan de school een veilige oefen- en ontmoetingsplaats zijn, met gelijke kansen voor ieder kind. En natuurlijk gaat dat lang niet altijd probleemloos. Het is een weg van vallen en opstaan, met een eigen pad voor elke leerling. Dat pad, waarlangs zich van alles voltrekt, is existentieel vormend. De veiligheid die nodig is om fouten te mogen maken en daarvan te leren voor de volgende stap, maakt compassie voor elkaar onmisbaar. Gedurende de jaren dat een leerling zich op school ontwikkelt, zijn er allerlei belangrijke momenten en doen zich diverse transitieën voor. Binnen de schoolgemeenschap is ruimte nodig voor reflectie en bezinning op juist zulke kruispunten. Dat stelt leerlingen in staat om keuzes te leren maken en om de consequenties daarvan ook te leren inzien.

Voortdurend samenspel

Het vraagt leiderschap om dit alles mogelijk te maken. We worden uitgenodigd tot een voortdurend samenspel. Dat samenspel voltrekt zich tussen alle leden van de schoolgemeenschap. De schoolleider is daarbij heel vaak de ‘spin in het web’ die alle partijen samenbrengt en met elkaar verbindt. Het is de schoolleider die er met zijn of haar team voor moet zorgen dat alle leden van de gemeenschap goed tot hun recht kunnen blijven komen. Een robuuste uitwerking en uitvoering van strategisch personeelsbeleid is daarbij van essentieel belang. Want zo kunnen alle medewerkers blijven doorgroeien, in een gemeenschap die daartoe een veilige en stimulerende haven biedt. Daarmee – en door de vele andere thema’s waarbij de schoolleider een spilfunctie heeft – is de rol van schoolleider bijzonder boeiend, maar zeker ook heel uitdagend. En dus kan de schoolleider het niet alleen. Zowel binnen als buiten de school zijn partners nodig. Vandaar ook de noodzaak van een goede wisselwerking tussen schoolleiders en bestuurders.

Die wisselwerking moet plaatsvinden op tal van terreinen. Denk aan het met elkaar adresseren van de weerbarstige vraagstukken rond het lerarentekort, het samen nadenken over passende onderwijsconcepten, een goede vertaling van visie en strategie naar schoolplan en uitvoering en natuurlijk ook een constante sturing op onderwijskwaliteit. Hoe zorg je er met elkaar voor dat je daarop steeds goed zicht hebt? Dat er in de school de juiste dingen gebeuren, gefaciliteerd door zowel de schoolleider als de bestuurder? Dat vraagt om een voortdurende vinger aan de pols en passende interventies waar dat geboden is. Het is een wisselwerking die je eigenlijk steeds met elkaar moet blijven oefenen. Het is ook een samenspel dat een verdere professionalisering van ons vraagt.

In dat verband is het heel mooi dat de VO-academie inmiddels al tien jaar een breed professionaliseringsaanbod verzorgt voor schoolleiders en bestuurders. Een aanbod dat gretig aftrek vindt. En ook het platform

Schoolleiders VO maakt een vliegende start. Inmiddels is er een ferme versteviging van de rol van schoolleiders, en dus ook van teamleiders, binnen de vereniging. Om de samenwerking en afstemming tussen schoolleiders en bestuurders optimaal mogelijk te maken is Schoolleiders VO georganiseerd binnen de VO-raad, als zelfstandige eenheid met een eigen jaarplan en budget. Schoolleiders VO en de VO-raad zijn partners die elkaar versterken, dus sluit je aan en doe mee! En neem straks vooral ook een kijkje bij de stand op het VO-plein.

Vorig jaar sprak ik op deze plaats over ruimte. Ruimte voor leerlingen om te worden wie ze zijn, ruimte voor leraren om met voldoening hun vak uit te oefenen en ruimte voor schoolleiders en bestuurders om hun verantwoordelijkheid te kunnen nemen. Voor deze ruimte is de school als gemeenschap de basis bij uitstek. Raphael heeft dat heel goed gezien! Het steeds weer blijven vormen van die gemeenschap vraagt leiderschap van ons en een goede samenwerking van alle betrokkenen. Zo kunnen we met elkaar daadwerkelijk de veilige haven bieden die al onze leerlingen nodig hebben. Zodat ze zich ten diepste gezien en gekend kunnen weten en van daaruit hun vleugels kunnen uitslaan. Juist daarom sluit ik graag af met de indringende woorden van Neeltje Maria Min, in haar gedicht over onze existentiële behoefte om er te mogen zijn:

*Mijn moeder is mijn naam vergeten.
Mijn kind weet nog niet hoe ik heet.
Hoe moet ik mij geborgen weten?
Noem mij, bevestig mijn bestaan,
Laat mijn naam zijn als een keten.
Noem mij, noem mij, spreek mij aan,
o, noem mij bij mijn diepste naam.
Voor wie ik liefheb, wil ik heten.²*

Dank jullie wel!

---

² Neeltje Maria Min, in: *Voor wie ik liefheb wil ik heten*, 1966.